

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Предплата је на целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 4.

У Сомбору, 15. Априла 1895.

Год. XXVII.

ЧАСТОЉУБЉЕ У СЛУЖБИ ВАСПИТАЊА.

Из Агерманових „Педагошких питања“, саопштио Ал. Марић.

(Наставак).

Из појма о части види се на који моменат мора васпитач поглавито обратити пажњу па да честољубљу даде такав облик да га може као васпитну чињеницу употребити у своме раду. На тај моменат дакле мора васпитач пажљиво мотрити како би га могао у случају потребе или допунити или сузбити на праву меру. При овоме мора се васпитач свагда управљати према индивидуалности дечијој; поступак се дакле не може у овоме случају шематисати, не може се ударити на један калуп, јер ма да је честољубље у деце подједнако развијено, по природи својој разликују се она ипак једно од другог. Има деце код које се честољубље врло рано развило до страсти, а има опет такве деце, на коју не утичу ни најјачи надражаји.

Жан Паул вели у својој *Левани* како у сваком човеку станује један идеалан човек, кога треба ослободити из спољашњег облика што га је узео на себе услед разних прилика и утицаја. Ми нисмо кадри лепше и боље формулисати нашу васпитачку задаћу. Па шта треба разумети под тим идеалним човеком, кога, по речима Жан Паула, сваки човек у себи носи? То је *човечје достојанство, понос*, што га је Творац задахнуо у душу човечју, то је божанска слика која се показује у свакоме човеку.

Тиме је речено за чим треба да тежимо и шта треба да радимо па да постигнемо свој задатак. Ову слику божанску ослободићемо само тако ако је васпитаник позна као праву вредност човечју, као мерило, по коме човек мора сам себе ценити и по коме и остали људи, суде о њему. Ну, како ћемо прибавити васпитанику то познање?

И ако су моралне поуке умесне на згодним местима, ипак је погрешно мишљење да су оне довољне па да васпитаник дође до онога познања. Као у свима моментима васпитања тако ћемо и овде много више постићи ако постепено негујемо клицу, коју свако дете донесе собом од куће, тако, да дете и не осети на чему се управо ради. У почетку ће ово неговање носити на себи више негативан карактер. Свакоме је тек познато да се код детета честољубље јавља у почетку у виду стидљивости. Ово још нејасно и несвесно осећање треба снажити и утврђивати, уклањајући и предупређујући све што би могло повредити пристојност и моралност и жигосући сваку нечастност и бруталност чим се она гдегод укаже детету. То природно устручавање од свега што је срамотно и непристојно неће заћутити у детету, докле год оно види да и сами старији његови а особито васпитач, на био то отац или мати, или учитељ показују свагда негодовање према таким појавама. Од велике је важности већ и сам израз којим се исказује то устручавање и негодовање. С тога се васпитач никада не сме заборавити. Ма колико да жестина оправданог гњева његовог благотворно утиче, ипак се васпитач мора добро чувати да не прекорачи границе у изражавању гњева свог, да му се гњев не изметне у грдњу и псовку, која служи на срамоту како васпитанику тако и њему самоме.

С овом негативном негом поноса, честољубља, моћи ће се у брзо удружити друга, више позитивна нега. И овде је пример васпитачев од неоцењиве вредности, јер стара је истина: „*пример је најбоље васпитно средство.*“ Ко сам не полаже на част, ко се не жаца нечасне работе, не треба да се чуди ако и поверена му деца изгубе свако чувство за част. Ну, све нека је васпитач частан човек и у речи и у делу, у томе не лежи још довољна гаранција за правилан развитак поноса, честољубља код деце; у толико мање, што част васпитачева, углед његов нема непосредно никаква посла са чашћу васпитаниковом и са тежњом, коју овај показује за проширењем и утврђењем своје части, и ако је част, углед васпитачев основна погодба за успешно утицање његово на васпитаника.

Становиште васпитачево у питању части, изражено у животу његовом, скривено је у његовој унутрашњости, и ма како да се оно огледа у његовом часном живљењу, никад се не исказује тако јасно да би једино оно било довољно за постизање смера, што га горе истакиусмо. Исто је случај и са примерима из Историје и

www.Литературе, које изводимо пред децу ради идеалнога опхођења, и који треба такођер да допринесу правилном развиту части код деце. Од ових се примера можемо надати некој користи, само у толико, у колико они очигледно представљају правилну тежњу или правилно ценење части, или у колико они показују како је неко у тежњи за чашћу ударио странпутицом, што такођер служи на поуку васпитанику. Историја је врло богата у оваким примерима, јер је част увек играла знатну улогу у човечјем друштву, и ти се примери могу врло zgodно употребити у васпитању како при позитивној тако и при негативној нези честољубља. Исто је тако и Литература богата у таким примерима. Песници врло радо узимају за подлог „част“, да покажу како она много одлучује у тежњи и раду човечјем, износећи како корисне тако и штетне последице човечјег честољубља. Али сви ти примери из Историје и књижевности, као и живи пример васпитачев, излазе пред васпитанике као нека тајна, која је скривена дубоко у унутрашњости оних личности, које им васпитач за пример изводи из историјске прошлости или из ког књижевног производа. *Зашто* су последице човечјег честољубља некада корисне а некада опет штетне? На овакова питања може одговорити васпитаник тек онда ако је кадар да психолошки схвати последице човечјег честољубља. Са психолошким схваћањем тих последица богати се разум васпитаников, пошто му се проширује круг представа и појмова у овоме важном правцу човечјег мишљења и тежње. Ако се психолошком схваћању придружи и правилно етичко суђење, онда осим оне прве добити, интелектуалне, настаје и друга морална добит: пример је утицао на васпитаника и допринео је правилном схватању и ценењу части. Код оваког посредног утицања на правилно развијање честољубља код васпитаника долазе, као што видесмо, врло тешка психолошка и етичка питања, за која се хоће извесна душевна зрелост, с тога је ово посредно утицање умесно тек у вишим разредима средњих школа.

Много раније пак може се а и мора се непосредно утицати на правилно развијање честољубља. Према суштини части, што је васпитаник може уживати, састоји се ово непосредно утицање у томе, што васпитач одаје извесно поштовање, признање своје васпитанику и тиме допуњује његово самопоштовање. Ово је у толико потребније што васпитаник сматра свог васпитача као најрасудљивију личност, услед чега највише и тежи за његовим признањем.

Неки мисле да је отворено признање васпитачево сумњиво

и опасно јер лако буди у васпитанику охолост и даје му повода да прецењује себе самога, ну ово је мишљење знак крајњег незнавања човечје природе. Опасност је та могућа само код нетактичности васпитачеве, који због непознавања психолошких закона, не уме да разликује разне природе у својих васпитаника. Умешан васпитач пак, одајући васпитанику заслужено признање, потпомоћи ће баш правилном развиту честољубља, јер је признање животворни ваздух који је неопходно потребан за успевање честољубља, признање је најмоћније средство како против затупљивања тако и против прекомерног бујања честољубља. Ко ово средство паметно и правилно употреби моћи ће помоћу њега ослободити идеалнога човека у своме васпитанику.

За непосредно утицање на правилан развитак честољубља важи ово правило: допуњавај самопоштовање васпитаниково! Овим се тражи двоје: не само одавање заслуженога признања, него и испрвање погрешнога самоцењивања.

Ради ли васпитаник орно, весело, види ли се успех у раду његовом, ако реши задатак свој према својим силама, самостално, ако нас задовољи и својим владањем и то не само ради похвале коју ће услед тога пожњети — у осталом увиђаван васпитач знаде с киме има посла — онда васпитач треба свакојачко да му ода признање. Ово признање, као допуна онога што васпитаник осећа и што мисли да с правом осећа о себи, потребно му је у толикој мери, да он сматра за тешку увреду кад му се ускрати то признање. Има толико прилика да се млади људи са врло развијеним честољубљем убију само због тога, што им се ускратило заслужено признање. Ти се случајеви не могу друкче растумачити, већ ако не узмемо да је то признање за њих психичка потреба, и да им је без тога признања живот изгледао без икакве вредности. Ако васпитач зна, да је васпитаник изradio свој посао тешким трудом и напором; онда је управо грозно од њега ако томе раду не поклони никакве пажње. Указивати у раду децјем увек на оно што је непотпуно и погрешно не значи будити у васпитанику самопоуздање, које му је толико потребно у раду, већ на против значи убијати му то самопоуздање и утврђивати га у уверењу како он не може ништа ваљано урадити. Убијајући на тај начин самопоуздање у деци, не треба учитељ ни да се чуди ако му деца одиста врло слаб успех показују. Ако родитељи непрестано само карају своју децу кад год што скриве, не хвалећи их ни онда кад

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

су баш збиља добра, онда може врло лако да изда и онако малена морална снага у деце. Нећемо тиме да кажемо како треба децу обасипати хвалама. На против, што смо штедљивији у похвалама у толико имају оне већу вредност и у толико више утичу на децу. Као свуда тако и у васпитању правилна економија са средствима само повећава њихов утицај.

Признање од стране васпитача, као проширено самопоштовање васпитаниково, не треба да се ограничи на поједине ваљане радове васпитаникове. Честољубље васпитаниково добија још боље и здравије хране у поверењу, које му поклања васпитач његов. Разуме се да мора бити достојан тога поверења, да га мора заслужити. Ако га је достојан, ако га је заиста заслужио, онда ће то поверење битно потпомагати правилан развитак његовог честољубља. Поверење се то може указивати у разним облицима, било да се детету повери какво особито звање у школи или да се његовим исказима верује. Шта више у неким случајевима може поклоњено поверење потпомоћи правилан развитак честољубља и код такве деце на чију се част дотле баш није могло поуздано ослонити. Зар је један неваљалац полако постао ваљаним човеком услед указаног му поверења, услед тога што му се поверила извесна дужност? Можда је боље по самога васпитача ако није баш тако издашан са поверењем, и нема сумње да је слепо поверење бесмислица и знак нерасудљивости и ограничености у погледу познавања људи; но ипак биће да је и овде истина у златној средини, и у васпитној пракси може се по некада поверити купус и кози да га чува.

Рекли смо већ да је и исправљање погрешног самопоштовања такођер допуна тога самопоштовања.

У главноме може се рећи, да је самопоштовање или самооцењивање правилно код деце. По наравно, има и ту изузетака. Има васпитатика који себе прецењују а има их опет и таквих који омаловажавају себе. У обадва случаја мора васпитач бити на опрезу. Према првима треба да буде што штедљивији са признањем, према овим другима пак издашнији. Првима треба што чешће и доследније показивати смешну и будаласту страну њихових прохтева, овима другима опет треба уливати више слободе, треба их бодрити, соколити.

Дете, које себе прецењује, можемо без бриге пустити да наседне па да се осрамоти; бојажљиву пак и плашљиву децу морамо брижљиво чувати од таквих прилика, где се могу осрамотити. И

баш према овој деци се увек грешило. Погрешке су у овоме погледу врло могуће, па све да се и не ставимо на становиште француске васпитне праксе, која просечно има на уму само даровитије природе, занемарујући не само слабо даровиту децу већ и велики број средње даровите деце. Ако васпитач има срца и душе, и ако иоле схваћа свој васпитни задатак, он ће на против поклонити особиту пажњу и сву ће своју љубав свити баш око оне деце, са којима је мајка природа мађијски поступила при подељивању даровитости; он ће сматрати за своју неопходну дужност да признањем награди и саму добру вољу и сами слаби покушај што га така деца покажу у своме раду. Право васпитачко срце и прави педагошки такт познаје се баш по поступању са слабијом децом, само ако је та слабост производ мање даровитости а не долази са немарности и лености.

Највише муке задају васпитачу деца, код које је отупило свако осећање части. Има и такве деце, а неосетљивост та или је последица ранијег васпитања, или долази од утицаја, којима су та деца била изложена, или су им можда још непрестано изложена. Ко ради у јавним школама има довољно прилике да позна такве природе. Така су деца неосетљива за похвалу или карање, равнодушна су према мишљењу које други имају о њима, и не показују пријемљивости за средства, која иначе у нормалним приликама буде и подстичу честољубље. Рад такве деце стоји због тога на најнижем животу. Према тој деци сасвим је оправдана строгост. Не мислимо овде казну већ приморање на рад. Треба их приморати да нешто раде. И ако та деца раде дуго времена преко воље ипак ће можда настати моменат кад ће се и она зарадовати своме раду, а ова се радост већ може употребити за буђење честољубља. Можда ће будно око васпитачево наћи и које друго осетљиво место у околелој души такога васпитаника, под које ће моћи подметнути своју васпитачку полугу. Осим тога има још једно средство за образовање честољубља, које се и код такве затупљене деце увек показало као добро.

Факт је да је честољубље најјаче у затвореним круговима. Ово особито важи за кругове војничке, племићске и ђачке.*) У овим круговима изгледа честољубље као животињи елеменат, који је меродаван у свему животу чланова дотичнога круга, и то у толикој мери, да они, који стоје изван тога круга, просто немају смисла

*) Овде писац мисли разна (буршовска) удружења немачке академске омладине, која су особито раширена по Немачкој.

за захтеve, који условљавају част у кругу том, и ако се зато за њих не може рећи да немају појма о части, да немају осећања за част.

Не може се рећи да ово прекомерно ценење части у тим круговима долази отуда, што су чланови тих кругова повезани међусобно извесним идеалним везама, идеалним смеровима; не долази то ни отуда што дотични кругови у многом погледу заузимају одличан положај који би собом доносио уживање општега поштовања; онај се факт не оснива ни на томе што су ти кругови фактички сасвим одељени од свију осталих чланова друштва, — он се једино може растумачити тиме, што ти кругови представљају у својој одељености извесне сталеже, чији су чланови повезани међусобно заједничким интересима. Из ове заједнице интереса, из овог сугласја у погледу на свет, које се обично оснива на дугој традицији, развија се извесан корпоративни дух: сваки поједнац сматра част корпорације као своју част, услед чега се и част корпорације преноси на појединца због заједничког поседа, интереса са дотичном корпорацијом. Из истих узрока налазимо у већим породицама, код еснафа, у кругу уметника и научара особиту породичку односно сталешку част са њеним утицањем на част појединих чланова. Таку заједничку част могу имати и већа удружења, политичка или црквена, и ако та удружења имају славну историјску прошлост, или ако се одликују особитим неким обичајима, не само да ће се разликовати од свију осталих удружења, него ће полагати и особиту вредност на своју дружинску част.

Нешто слично томе може и треба васпитач да створи у школи својој, а особито се то може извести у једноразредној школи. Или зар није школа, а у ужем оквиру један разред, једна самостална целина, једна велика породица, у којој се услед заједничког рада и заједничких интереса и нехотице образује чувство сродства, свест о јединству.

(Свршиће се.)

КАДА И КАКО СЕ ИМА ЗАПОЧЕТИ РЕЛИГИОЗНО ВАСПИТАЊЕ МЛАДЕЖИ?

— По руском. —

Човечији живот је кратак, али је циљ тога живота врло узвишена. Човек, живећи на земљи, дужан је да се спрема за узвишеније и савршеније стање, које га чека у вечном, бескрајном животу. У овом кратком земаљском животу нема ни једнога часа,

који би могао човек неразумно и непромишљено провести односно изгубити, него је дужан свагда и на сваком месту онако живети, како би овим животом својим славио Створитеља и својој души вечно спасење прибавио. Човек може више или мање обогатити свој ум светском науком, али у познавању религије и благочашћа, дужан је непрестано напредовати и усавршавати се, — јер то од нас захтева Спаситељ наш, који нам је сам собом оставио образац моралног савршенства коме сви треба, да подражавамо.

Прве године детињства сачињавају најглавнији део живота човечијег, јер се будућност рађа из садашњости. Правац који у детињству добију наше мисли, обично ће остати исти до краја живота нашег и тако ће постати судбоносан по сваки чин у животу нашем. С тога ко год жели, да буде срећан — а права је срећа само у сјединењу с Богом и у врлинама — тај треба дубоко да укорени у душу своју, љубав према оним светим истинама које сачињавају основу побожности и правде. Не будули те истине дубоко укорене у души човечијој, него се буду налазиле само на њеној површини, то оне неће никако бити од сталног утицаја на живот човечији и неће га моћи учинити религиозним. Проведемо ли младост живота нашега у расејаности и сујетним провађањима, цео ће нам живот бити несрећан. Религиозно васпитање мора се започети у раном добу детињства; човек већ у том добу живота свога мора упражњавањем стећи готовност, да мисли и дела по прописима св. вере; ако желимо васпитати децу, да постану прави хришћани, морамо се старати, да им још у раном детињству усадимо у срца поштовање и љубав према религији.

Врло је неразумно обрнути поредак те допустити, да човек прво доба живота свог проведе без икаквог појма о религији и то како о њеним духовним тако исто и обредним установама мислећи, да ћемо то касње надокнадити. Када лакомислене и ружне навике овладају умом, када се душа и срце исквари и сујетом зарази, и када склоности добију обратан правац, велим када ова сва зла постану својства душе човечије, тада човек неће проучавати религију у цјели, да му она буде путевођа у животу, него ће шта више тражити сваку могућу прилику, да ју никако и не учи, или ако ју баш узмора учити, то неће обраћати потребну озбиљну пажњу која је при учењу овога предмета неопходно нужна. Модерни педагози обично би на ова тврђења овако одговорили: „Разговори о Богу и Његовом откривењу махом су високи за дечију моћ схваћања;

www.unilib.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

деца су још обично врло слаба а да би могла разумети религијске истине, — и због тога треба дете тек онда упознавати са бићем Божијим, када му се развије разум и моћ мишлења да би тако имао снаге, да се уздигне до разумевања религијских истина.“ На ово ми одговарамо овако :

Васпитавати децу у религији не само да је могуће, него је и врло лако. Шта нам је до тога стало, што деца не могу умом схватити религијских истина? Религији није толико потребан ум колико јој је потребно срце по речима св. Писма: „*благенн чистнн срдцемз ѿкв тнн Бога бузратз.*“ (Мат. V. 8.) и „*срдцемз бѣрзетса вк правдз.*“ (Римљ. X. 10.) Истина да је детињи разум слаб али је зато слободан и чист од различитих предрасуда, те је тако за истину пријемљивији. Што се пак тиче чувствувања, познато је да су она код деце много чистија и светлија него код одраслих. Срце је детиње слободно од страсти, у њему нема злобе ни мржње; оно је чисто као огледало, њежно и меко као восак, те се по томе и религија може лако укоренити у таково срцу и може у њему без препреке рађати своје небеске плодове. Чувство дужности је оно, које се прво пробуди у срцу детињем, али то прво чувствување уједно је и изјава пробужене религиозне свести у срцу његовом. Прва чувствувања обвезаности, љубави и благодарности према оцу и матери уједно су и први појави детиње религиозности. Па зашто да дете, које овакова осећања гаји према своме видљивоме оцу, не може иста пренети и на свог невидљивог Оца небесног? Када дете зна, да оно зависи од својих родитеља, зашто дакле да не сазна своју зависност од Творца и Промислитеља свију твари? Кад дете може љубити своје родитеље и кад им може поверавати осећања своје душе, — зашто да не може ту љубав и то поверење пренети на Онога од кога нам долази *всакз дарз совершенз.* (Заамвона мол.) Божански учитељ Господ наш Исус Христос, не само да држи децу способном за богопознање, него нам и њихову простосрдечност за пример ставља говорећи: „*Хвалим Те, Оче, Господе неба и земље, што си ово сакрио од премудрих и разумних а казао си простима. Да, оче, јер је тако била воља твоја.*“ (Лук. X. 21.) и „*Заиста вам кажем, ако се не повратите и не будете као деца, не ћете ући у царство небеско.*“ (Мат. XVIII. 3.)

Остављати религиозно васпитање човека каснијем добу — опасно је у вишем степену. Кога је лакше саблазнити него децу? У добу детињства чувствување је много јаче него разум. Дете још

није искусило различите зле последице заблуда и порока; оно не подозрева ни у коме обману, него просто верује свакоме. Видимо дакле, по како клизавом путу може дете ићи и на њему лако пасти, ако му религија не буде штитила разум, који је тек у развтку, од навале којекаквих предрасуда и лажних правила; једино религија има моћ, да учврсти и окрепи она најчистија осећања, која се налазе у срцу детињем, пре него што би оно постало пленом страсти.

Када човек ступа у свет, свугде срета такве околности које га привлаче ка греху, — свуда налази на људе, који својим примером буде расположење к чувствености (путености). Искрва овлада човеком нека бојазан и неки страх али временом и тај страх слаби и може напоследку да се и сасвим изгуби. Узмимо и ту околност у обзир, да је већина младића у тим годинама, када им је надзор баш најпотребнији, удаљена од родитељске куће, те је тако без друга и саветника, без правог руковође једном речи, остављена је сама себи, па ако од родитеља нису добили чврсте религијске савете, ако су ступили на пут живота без страха Божијега и без побожности, ако им је и дотле прави пут био непознат, шта ће онда бити од њих? Хоће ли они у стању бити, да победе навалу саблазни, као што их је победио Јосиф, који од детињства свога бејаше проникнут љубављу према Богу? Хоће ли они моћи онако верно испунити закон религијски, као што га испунише младићи макаовејски, које ободраваше њихова побожна мати? Не, они ће бити зли као што бејаху зли синови Илијеви.

(Свршиће се).

ИЛУСТРАЦИЈЕ У ШКОЛСКИМ КЊИГАМА.

Учио сам у учитељској школи, доцније у сваком педагошком листу и делу читао, а из самог искуства сам увидио, да се свака наука у народној основној школи оснива на очигледности.

Све што хоћемо деци у школи разговетно и разумно да представимо, морамо пред њих да изнесемо, да виде оно о чему хоћемо да их учимо. А да се очигледном наставом постизава сигуран успех, то је доказано, јер би без ње свако знање предмета у народној школи површно било, а такво знање неби водило никаквој цећи.

Ко хоће очигледно да учи, тај мора имати оне ствари о којима говори и предаје. Ако пак ове не би могао набавити, нужно му је онда да их има насликане, те да помоћу слика даде деци сигурне претставе о тим предметима, јер много пути добра и лепа слика више научи, него прост њен опис. Зато ако хоће да се постигне успех нужно је, да свака школа буде снабдевена стварима или сликама од разних ствари.

Па како у том погледу стојимо ми Срби и наше школе? Скоро никако! Јер осим неких земљописних карата а неколико наочигледних слика без систематског распоређења, нема више ништа. А зар је то доста да се потпуно омогући учитељев рад? Не, није! Како да се помогнемо? Кад знаш да не може, кажи начин како би могло? проговориће многи. У колико сам о томе размишљао и нашао да би добро било, толико ћу исказати, а за даље остављам позванијим од мене, који ће бити у стању о овом питању више проговорити. Но сад на дело!

Због тога, што много школа немају и не могу бити снабдевене са свим потребним потребама за очигледну наставу нужно би било — а треба да буде — да свака школска књига буде илустрована, па би те илустрације попуниле празнину, која би се где показала.

Узмимо наше читанке и прегледајмо им садржину, па ћемо наћи, да је изврсна, али ипак има мане, а та је — нема илустрација. Није доста само лепо и красно нешто описати деци, већ то треба њима и показати да виде, јер ма да ученици прочитају и мисле о предмету о ком су читали, не могу никад имати чисте претставе, јер оно о чему читају нису видели својим очима. Ако им у души никакве претставе дало није, те не могу предмет ни појмити. Учитељу у дужност спада, да са децом о сваком читаначком предмету очигледно прозбори. Он то и чини, али нема да покаже, нема ствари а нема слике — те им прича а деца стварају на основу тога погрешне појмове, који нису ни налик на оне о којима се говори. Ево једнога примера. Учитељ говори о орлу. Орао је грабљива тица, велика као ћурак. Има велике канџе и снажан је, да може теле подићи. Дете то слуша, а доста је заборавило о орлу, сети се нечега, па прича: Орао је као ћурка, има кресту и т. д. Зар то нису погрешни појмови? Да су га на слици видели они би добро запамтили све о орлу што су питали и што су чули од учитеља имајући на уму непрестано слику орла. Јер деца гледајући у слику све више и више размишљају о њој и сами дођу до закључ-

чака што су у књизи наведени. Овим је илустрована читанка двојаку дужност учинила. Прво школи а друго учитељу. Школи, јер јој неће требати многих слика, а учитељу јер ће лакше радити.

Морам приметити, да није поред сваког предмета нужна илустрација, већ само код оних, које деца добро не познају и о којима мало или ништа незнају. Ево да узмем читанку за IV. разред, да видимо где би потребно било илустрација. Бр. 8. „други ђачки радови“ потребује општу слику, јер се у самом предмету говори у трећем реду од оздо „а у књизи нам показа, како изгледају“ — разуме се предмети. — А ако нема илустроване књиге где ће онда показати?

(Свршиће се).

ПОЗНАЈ САМОГ СЕБЕ.

— По руском. —

(Свршетак).

Поштовани читатељи зацело ће држати, да је писац ових редака какав старац који је преиспуњен мржњом према младежи и може бити да му баш неће дати за право. Али сетите се, како су поступали са својим ученицима и духовном децом и како су их учили св. апостоли и други учитељи хришћански, ти прави другови и очеви хришћанске деце! Сетите се, колико они имаћаху стрплења, кротости и простоте којој не можемо верно подражавати. Како они знадоше подражавати очинској љубави Божијој! Како они смотрено подражаваху карактерима, наклоностима и осећањима својих идеала! Како се ревносно паштише за постигнуће цели, да свима буду све и да све задобију за Христа!

Признајем, да свако доба живота човечијег има свој засебни карактер, не одричем такође ни то, да деца треба да буду искрена. Али ништа није тако противно правој дечијој природи, када их наводимо на празан говор, на клеветање. По својој природи деца би мало говорила, радије би примала савете и пазила би на сваку реч својих родитеља и учитеља. Неко празно уживаже у дечијим наивним запиткивањима, постаје побудом за васпитатеље те се лађају оне несрећне методе по којој деци треба све и сва, уздуж и попреко разјашњавати. Они веле: „ми хоћемо да извучемо поглед и да измамимо мисао.“ Али то је врло погрешан поступак, а то због тога што се деца, која се тим начином васпитавају, привикну на

www.praznik.rs
Универзитет
И
В
В
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

изразан говор а често и на педантерију. Обично су та брбљава деца
Унеспособна за добро и узвишено деловање.

Ако тумачимо деци све што год им на ум дође и ако им
говоримо о онаквим предметима, о којима они немају никаквог појма:
што ће они постати обично површни у познавању свега, теће им та
површност у каснијем животу многе незгоде и несреће нанети.
Када би наша младеж пошла стопима оних људи, које познајемо
као ћутљиве и ладнокрвно мислиће, искуствено би се уверили о
истинитости мојих речи, да је испитивање и познавање самога себе
врло важна чињеница при васпитању. Кад би мало већу пажњу
обратили на оне жалосне последице до којих доводи клеветање и
оговарање уверили би се, да једино приличи учитељу да говори и
учи а ученицима да ћуте и да слушају. Не само да су св. оци
препоручивали ћутљивост, него и сами незнабошци.

Тако дакле ако смо ради, да привикнемо децу и младеж,
да обраћају пажњу на себе саме, на своју сопствену душу, што су
и сами незнабошци за неопходно нужно сматрали; треба, да им
забрањујемо о свачем говорити и о свачијим делима пресуђивати.
Дивно је рекао Фенелон: „постарајте се о *постеиеном* развоју младежи.
Ко год се жури са развијањем, том прети опасност од сујете и
неумерености; а те су опасности много важније, него рано сазрели плод,
којим се врло радо хвали светско васпитање. Право васпитање дужно
је само помагати природи, да се може развијати по својим законима.
Не може све оно разумети дечак и девојница што разуму одрасли;
они треба да знају оно што је за њих и то нека им остане на свагда
у душама њиховим. Не треба их привиквати многим говору;
али на она честа питања њихова треба им давати јасан и опредељен
одговор. Ако пак они размишљају о чему год што у суштини не ра-
зуму, треба их довести, да буду свесни свога незнања и у то исто
доба треба их опоменути, да је вазда боље, када што незнају или
се о чему сумњају, да питају о томе старије, него да погрешно
сами пресуђују.“

„Воскресное чтение“.

Посрбио: Ст. С. Илић, учитељ.

НЕКРОЛОГ.

† *Марија Димитријавићка рођ. Поштића* учитељица у Вра-
њеву умрла је после дугог боловања у 27. години својој 15. Марта
о. г. Покојница је свршила православно-српску учитељску школу

у Сомбору године 1886. и од тога је доба била ревностна учитељица православне српске младежи.

† *Север Веселиновић* учитељ на православно-српској основној школи у Вел. Кикинди после дугог боловања преселио се у вечност 24. Марта, а сахрањен је уз велико саучешће 25. Марта о. г. Покојник је свршио учитељску школу у Сомбору 1881. год. и после тога је делао, као учитељ православне младежи.

† *Софија Луцић рођ. Стефановићева* учитељица у Каћу преселила се у вечност 1. Априла ове године. Покојница је била кћи свештеника и књижевника србског Ђорђа Којановог Стефановића. Свршила је учитељску школу у Сомбору 1867. Радила је за младости и на књижевном пољу.

† *Персида уд. Мороквашић рођ. Прокоповић* удовица негдашњег ревностног учитеља сомборског Димитрија Мороквашића, преселила се у вечност у 80. години живота свога у Сомбору 9. Априла о. г. и сахрањена је следећег дана уз пратњу приправничког завода и свију овдашњих српских школа.

† *Александра Стакић рођ. Маришковић* супруга Стојана Стакића учитеља у Ботошу, преселила се у вечност дана 10. Априла о. г. — Бог им дао у рају насеље!

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

Нова зграда српске учитељске школе, која већ сасвим готова, предана је у својину православној српској црквеној општини сомборској дана 5. априла о. г. Реченога дана одржана је седница м. црквеног Одбора на којој је присуствовао и изасланик Њ. Светости, благор. г. др. Милан Максимовић, који је са члановима одборским у нову зграду отишао и исту с њима заједно прегледао и по томе ју је истој општини предао. Намештај за нову учитељску школу поклониле такође Његова Светост, а освећење исте по свој прилици биће почетком идуће школ. године. Великом добротвору просвете народне, Њег. Светости преузвишеном Господину Патријарху *Георију*, просимо од Свемогућег, дуг живот и здравље! Живео!

Школе у Будимској дијецези 1893/4. У 61. цркв. општини: 18,400 душа, вероисповедних школа има 48, деце за свакидашњу школу обавезне: 2.280, за повторну: 950, свега 3.230. У школу неиду 200 м. 30 ж. Учитеља било 46 од којих 28 оспособљених, 18 неоспособљених. На два места није било учитеља. У школу иду осн. 1.130 м. 1.150 ж. свега 2.280. У повторну: 430 м. 320 ж. свега 750. У школу иду 3.030, у школу неиду: 200 деце, поверне деце у српским школама 30. Од Октобра до Маја највише, од Маја и Јунија слабо.

Добротвор српских школа у Брани. Благородни господин Јосиф

Јашић одговорник у Мухачу изволио је вероисповедну ербеку школу у Србском Титошу из темеља оправити и са школским намештајем и училима снабдећи. Исто тако је поменути господин недавно школама србским у Брањину (Кишфалући) и у Липову нов школски намештај и сва нуждна учила у вредности од више стотина форинти о свом трошку набавио и поклонио. Нека је велика хвала овом дарезљивом ревнитељу народне просвете! Живео!

Прилози на фонд св. Саве. Скупно Никола Ђ. Вукићевић управитељ. (Свршетак). Др. Ст. Поповић 4 ф. Теодора Кришанова учт. 50 нов. Зорка Кришанова учт. 50 нов. Федор Јовић учен. IV. раз. 50 нов. Ученици IV. раз. мушке осн. школе 1 ф. 55 нов. Сава Вученовић учитељ у Грачаници 2 ф. Јован Будимлић ученик IV. раз. 50 нов. Ученици II. раз. мушке осн. шк. 59 нов. Ученици I. раз. мушке осн. шк. 2 ф. Милица Бикарева ученица III. раз. 50 нов. Марија Стојшићева ученица III. раз. 50 нов. Ученице III. и IV. раз. женке осн. шк. 2 ф. 37 нов. Јованка Павловића уч. II. раз. женских шк. 50 нов. Софија Стојшићева уч. I. раз. 50 нов. Александра Вујића уч. I. раз. 50 нов. Ученице I. раз. женских осн. шк. 1 ф. 62 нов. Ученици III. раз. мушке шк. 94 нов. Исидор Томић учитељ 50 нов. Јелена Томића учт. 50 нов. Ученици школе селеначке 1 ф. 64 нов. Зорка Стојковића уч. IV. раз. в. д. шк. 50 нов. Љубица Благојевић уч. IV. раз. в. д. шк. 50 нов. Меланија Недељковића уч. IV. раз. в. д. шк. 50 нов. Софија Бабић уч. IV. в. д. шк. 50 нов. Зорка Бикарева уч. III. р. в. д. шк. 50 нов. Зорка Стапишића уч. III. раз. в. д. шк. 50 нов. Александра Шувакова уч. II. раз. в. д. шк. 50 нов. Даринка Шешевић уч. I. раз. в. д. шк. 50 нов. Милица Радојевића уч. I. раз. в. д. шк. 50 нов. Ученице више дев. шк. у Сомбору 2 ф. 05 нов. Мила Павловића пит. ерп забавишта 50 нов. Питомнице ерског забавишта у Сомбору 1 фор. Приправници II. раз. по 1 фор. Ђ. Врбашки, Л. Кекић, Р. Коларић, С. Николић, С. Радојчић, по 50 нов. Д. Каленић, Ж. Анђелић, К. Грујић, М. Предић, М. Загорица, М. Моцић, П. Милетић, С. Канурић, В. Свирчевић; Ученици и ученице предградске школе 1 ф. 25 н. приправнице II. раз. по 1 ф. О. Дурсина, Ј. Дурсина; по 50 нов. Станковића, Николића, Лигезанова, Петровића, Бошковића, Ђорђевића, Врачарића, Старчевића; приправнице II. раз. 1 ф. 70 нов. Приправнице I. разреда по 50 нов. Ј. Васиљеска, Љ. Морарева, Л. Благојевића, Р. Деметровића, М. Миковићка рођ. Јовановића; А. Грађанска 1 ф. М. Павловића 1 ф. 01 н. Приправнице I. раз. 1 фор. 49 нов. Гђа М. уд. Ватјактаровићка 1 ф. гђа М. уд. Лазичка 50 нов. Д. Поповића припр. III. раз. 50 нов. Ст. Иванића пр. III. год. 50 нов. Т. Радића пр. III. год. 50 нов. Р. Вученовић пр. III. год. 50 нов. Б. Ж. Ђурђев припр. III. год. 1 ф. М. Радовојевић припр. III. год. 1 ф. М. Благојевић припр. III. год. 50 нов. С. Путник припр. III. год. 10 нов. В. Вукашиновић припр. III. год. 35 нов. Н. Стојадиновић припр. II. раз. 50 нов. Приправнице III. раз. 1 ф. Свега 137 фор. 66 нов. авр. — Ова је свота одирањена велесл. Управи ерп. нар. фондова у Ср. Карловце.

Постављена учитеља. Милорад Борђошки испитани учитељ, изабран је за учитеља у Беодри. — Наталија Хорватова придељена је на службовање нижој пучкој школи у Новим Карловцима. — Светозар Топаловић придељен је на службовање нижој пучкој школи у Мирковцима.

Зидане ерпачкије основније школе, узео је Пера Оморац ратар

www.nilib.rs

вршачки, да зида за 76.980 фор. које ће му после прав. цркв. општина на рате исплаћивати.

Стручни пододбор Н. Ц. Шк. Савета, који је изаслат ради претреса и оцене „нове наставне основе“ за православне срп. осн. школе коју је сачинио управитељ уч. школе и пр. гл. шк. референт Н. Ђ. Вукићевић држао је своје седнице 6. 7. и 8. априла о. г. Нацрт „наставне основе“ у главном је усвојен од пододбора, само је ипак по негде битно измењен. Уједно је пододбор расправљао и започео питање о издавању учевних средстава за све наше школе а у властитој наклади прав. српске митрополије, и о ревизији школских наредба према промењеним приликама. О свему овоме поднео је пододбор свој предлог В. Ш. Савету. Њег. Светост Патријарх преузвишени господин Георгије издао је извештај пододбора пр. гл. шк. референту Н. Ђ. Вукићевићу, да према истоме преради „наставну основу“ како би се у идућој седници могло решити, да иста основа идуће 1895/96. шк. год. у живот ступи.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— У *Требину* (Херцеговина) тражи се учитељ на православно-српској основној школи. Школа је четвороразредна. Учитељ је уједно дужан и у цркви појати и младеж црквеном пренију обучавати, такође је учитељ и перовођа општински. Годишња плата у свему је 900 фор. а ако је у ноталном појању и певању вешт добити ће још 100 фор. Рок стечају траје до конца Маја о. г. Изабрани учитељ наступа своје званије почетком 1895/96. школске године.

— Тражи се учитељ у *Сегедину*. Плата је 420 фор. од вароши, 200 ф. од цркв. општине, за пероводство 100 фор. од Лештеровог летата 10 фор. слободан стан и огрев за школу и за учитеља. Рок је до 20. маја о. г. звање се наступа 1. септембра ове године. Молбенице се шаљу председништву православне срп. општине.

— Тражи се испитана забавиља за комунално забавиште у *Фелдварцу*, која мора знати српски и мађарски. Плата је 300 фор., и слободан стан, или 100 фор. станарине. Рок до 3. (15.) маја. Пријавити се ваља политичној општини у Бач-Фелдварцу.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

На приказ послани уредништву „Школскога Листа“.

Макарија митрополита московскога *Православно догматичко богословије*. Први део. По трећем издању превео и гдегде допунио протосињел *Митрофан Шевич* професор у богословији Карловачкој. У Новом Саду. Српска манастирска штампарија 1895. Цена је 4 круне. — Ова је књига изашла са благословом и дозволом Њ. Светости Преузвишенога Господина Патријарха Српског *Георгија*.

Правила (Канонес) православне цркве с тумачењима. Радња Никодима Епископа Далматинског. Књига I. Нови Сад 1895. Наклада књижаре А. Пајевића.

Шематизам православне Епархије Бокототорске, Дубровачке и Спичанске за годину 1895. У Дубровнику Српска Дубровачка штампарија Антуна Пасарића. 1895.

Издаје и уређује: **НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.**

Штампарија Ф. БИТЕРМАНА И СИНА у Сомбору.